

1976-05-03

11.121-277-74

Se sändlista

Utvidgning av Digerhuvud naturreservat.

Beskrivning av reservatet

Reservatets benämning: Digerhuvud

Kommun: Gotland

Socken: Fårö

Fastigheter: Lauter 1:16, 1:17, 1:40, 1:46, 1:65, 1:67,
1:68 och 1:75

Lägesbeskrivning: Ek karta CO 7752 Lauter

Topografisk karta: 7 J Fårösund SO och NO

Total areal: ca 113 hektar

Därav landareal: ca 113 hektar

Initiativtagare: Valter Broberg, Lauters, Fårö

Markägare: Se markägareförteckning, bilaga 1 i skötselplanen

Grund för beslutet: Stranden vid Digerhuvud inrymmer landets största raukområde samt strandvallar av stort värde från naturvetenskaplig synpunkt vilka genom mänsklig påverkan utsätts för störande förändringar. Området är också av stort värde för det rörliga friluftslivet. Det är därför angeläget att för framtiden säkerställa området samt hindra den pågående förslitningen.

Med stöd av 7 § naturvårdslagen (1974:1025) förklarar länsstyrelsen det område som utmärkts på bifogade karta som naturreservat.

Reservatföreskrifter

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 8 § natur-

1976-05-03

11.121-277-74

vårdskungörelsen (1974:1028) att nedan angivna föreskrifter samt vård och förvaltningsbestämmelser skall gälla beträffande området.

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatområdet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

- bedriva täkt eller annan verksamhet vilken förändrar områdets topografi och landskapets allmänna karaktär, yt- eller dräneringsförhållanden såsom att gräva, spränga, muddra, borra, schakta, dika, dämna, dränera, utfylla, nyodla eller utföra annan mekanisk markbearbetning. Åkerbruk får dock ske på tidigare brukade ytor. Stängselstolpar får nedsättas
- anordna upplag annat än för jord- eller skogsbrukets eller för fiskets behov
- anlägga vägar och stigar
- anlägga skjutbana
- anbringa tavla, plakat, affisch, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning -- nödvändiga fridlysnings- tavlor undantagna
- skada levande eller döda träd och buskar eller annan växtlighet
- anordna eller upplåta mark för skjutövningar.

Utan länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att

- framdra mark- eller luftledning
- uppföra helt ny byggnad eller ändra befintlig byggnad eller anläggnings yttre utseende eller att eljest ändra byggnad eller anläggning för att tillgodose ett väsentligen annat ändamål än det vartill byggnaden eller anläggningen tidigare varit använd.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att de åtgärder vidtages inom reservatet som framgår av till detta beslut fogad skötselplan.

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Föreskrifterna gällande allmänheten avser också markägare och innehavare av särskild rätt i den mån pågående markanvändning därigenom inte avsevärt försvåras.

1976-05-03

11.121-277-74

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

- förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att exempelvis knacka fossil ur raukar eller övrigt fast berg
- bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar
- göra upp eld annat än på därtill anvisade platser
- medföra ej kopplad hund med undantag för tiden 1/11-31/1
- framföra motordrivet fordon annat än på anvisade vägar
- parkera annat än på särskilt anvisade platser
- tälta eller uppställa hus- eller släpvagn
- anbringa tavla, plakat, affisch, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning.

D. Bestämmelser enligt 3 § naturvårdskungörelsen om vård och förvaltning

a) Syftet med vård och förvaltningen

Digerhuvud är både av stort vetenskapligt intresse och ett område av stort värde för det rörliga friluftslivet. Syftet med vård och förvaltningen är att för framtiden bevara områdets karaktär.

b) Skötselplan

Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om vård och förvaltning av reservatet genom att fastställa bifogade plan.

c) Utmärkning

Reservatet skall utmärkas i enlighet med av statens naturvårdsverk utfärdade anvisningar.

d) Förvaltare

Reservatet skall i naturvårdshänseende vårdas och förvaltas av skogsvårdsstyrelsen i samråd med markägarna.

e) Samråd

Förvaltaren skall vid områdets vård och förvaltning iakttaga föreskrivet samråd med naturvårdsverket, länsstyrelsen, skötselrådet m fl.

Den som vill överklaga länsstyrelsens beslut skall göra det skriftligen genom besvär hos regeringen.

Besvärshandling skall ha kommit in till jordbruksdepartementet inom tre veckor från den dag då klaganden fått del av beslutet.

1976-05-03

11.121-277-74

I besvärshandlingen skall anges länsstyrelsens beslut. Vidare bör anges vad som yrkas och de omständigheter som åberopas till stöd för yrkandet.

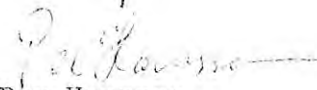
Klaganden bör i besvärshandlingen uppgge namn, yrke, postadress och telefonnummer.

Insänds besvärshandlingen med posten skall det ske med betalt brev adresserat till: Jordbruksdepartementet, Fack, 103 20 STOCKHOLM.

Vid den slutliga handläggningen av detta ärende, i vilket länsstyrelsens styrelse fattat beslut, har förutom fördraganden, byrådirektören Per Hansson, även länsrådet Ulf Thuresson, t f länsarkitekten Peter Ringborg, överlantmätaren S E Westerlund och länsassessorn Nils Strehlenert deltagit. I styrelsens beslut har deltagit landshövdingen samt ledamöterna Yngve Ahlsten, Sture Eklund, G A Gradelius, Hjalmar Heidenberg, Henning Jakobson, Gottfrid Larsson, Per Axel Nilsson, C B Stenström, Gillis Waldenström och Åke Wilberg.

Einar Gustafsson

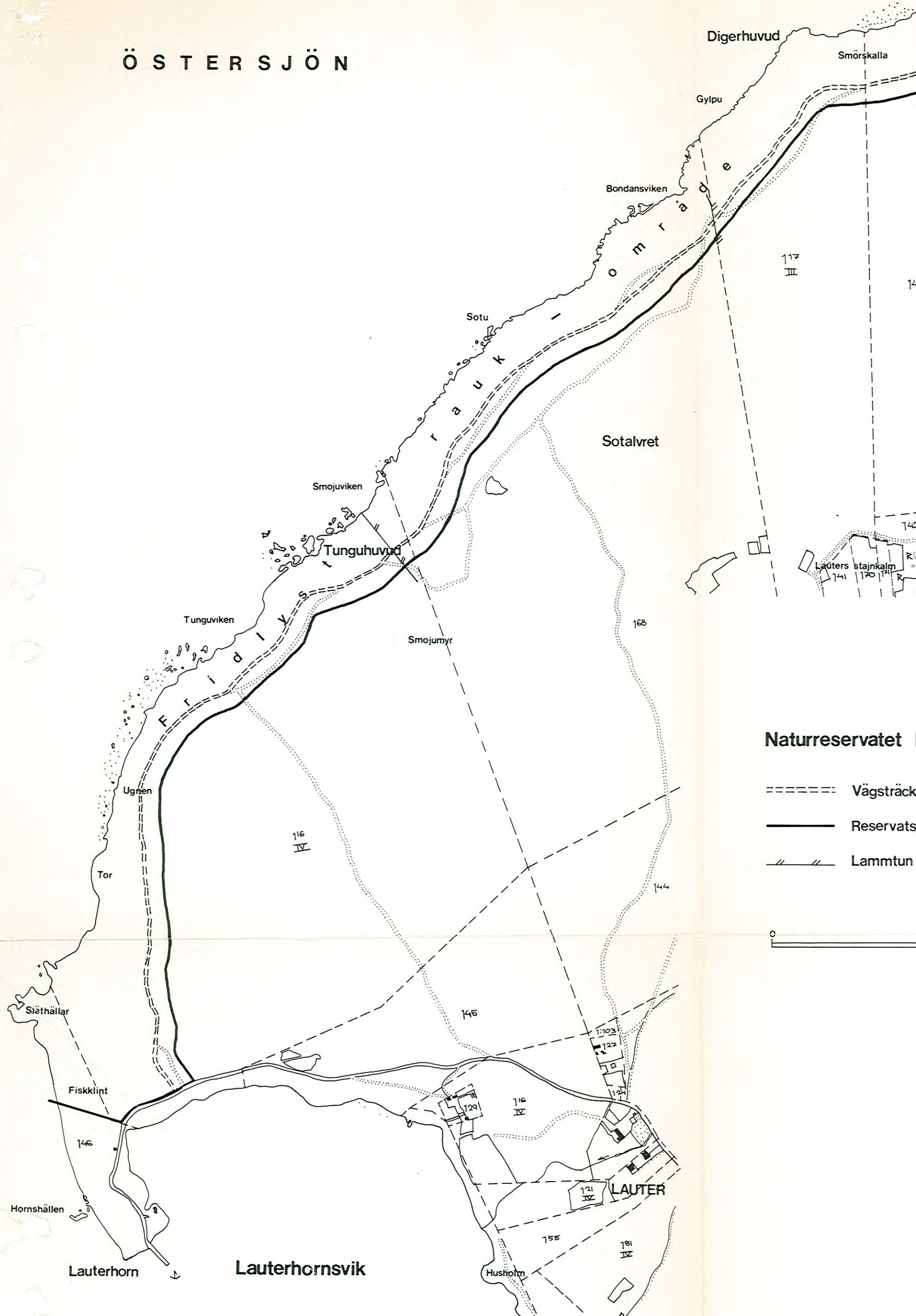

Per Hansson

ÖSTERSJÖN

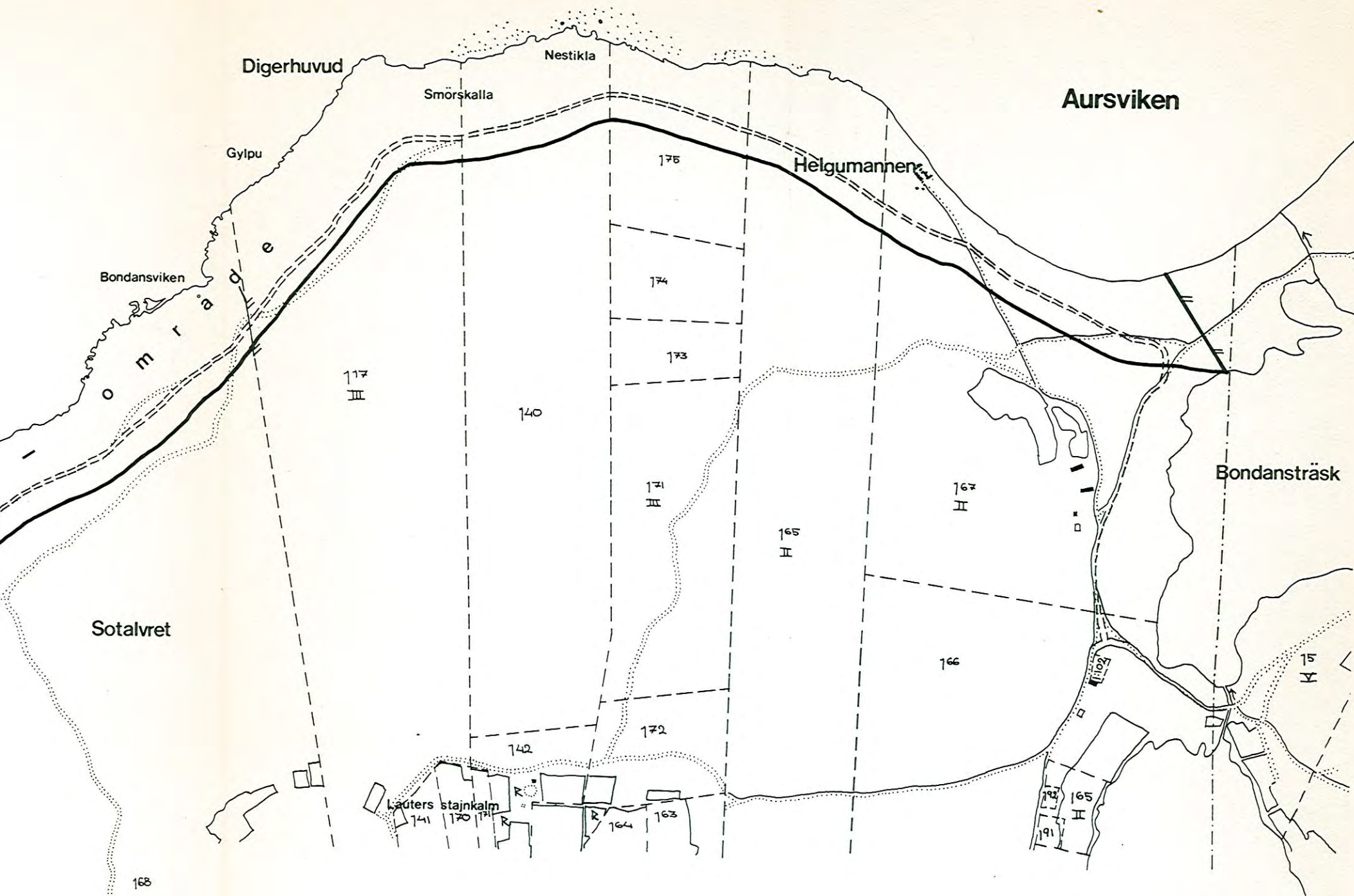
ÖSTERSJÖN

Naturrestatet

- Vägsträck
- Reservats
- ==== Lammtun

Naturreseptatet DIGERHUVUD

- Vägsträckning
- Reservatsgräns
- == Lammtun

0 500 1000 m

1976-05-03

11.121-277-74

DISPOSITIONS- OCH SKÖTSELPLAN FÖR DET UTÖKADE NATURRESERVATET DIGERHUVUD

1 Allmän beskrivning samt målsättning för naturreservatets skötsel jämte föreskrifter

1.1 Allmän beskrivning

1.1.1 Data

Avsatt som naturminne den 31 december 1930. Överfört till naturreservat enligt 1964 års naturvårdslag. Utökning av arealen samt revidering av fridlysningsföreskrifterna enligt länsstyrelsens beslut 1976-05-03.

Areal: 113 ha

Kommun: Gotland

Läge: Utmed stranden mellan Lauterhorn och Bondansträsk, Fårö. Topografiska kartbladet 7J Fårösund NO.

Ägare: Enligt förteckning, bilaga 1

Förvaltare: Skogsvårdsstyrelsen i Gotlands län i samråd med markägarna

Syfte med avsättningen: Att för framtiden bevara områdets stora naturvärden och hindra den pågående förslitningen.

1.1.2 Naturförhållanden

Området består av en låg, delvis klapperstensklädd klint, som sträcker sig utmed kusten från Släthällar i söder till Helgomannens fiskeläge i öster. Stranden höjer sig relativt brant upp till 5-metersnivån och uppvisar sträckvis en frilagd klint, men är vanligen pålagrad med mycket vackra strandvallssystem, "aurburgar". I en upp till 200 meter bred zon närmast stranden har dessa karaktären av klapperstens-

1976-05-03

11.121-277-74

fält utan egentlig växtlighet. Innanför denna zon blir strandvallarna successivt skogklädda. Närmast stranden, i anslutning till klintbranten, är strandklappern mycket grov. Dessutom förekommer inom samma partier lokalt blockanhopningar bl a vid Digerhuvud. Dessa block utgör rester av helt noderoderade raukar.

Reservatet inrymmer Sveriges största sammanhängande raukområde, 3,5 km långt och i genomsnitt 50 meter brett. Sammanlagt finns flera hundra raukar och raukpartier som har bildats genom att den forna klinten bokstavligen sönderskulpterats i de mest växlande och ofta fantastiskt utbildade former. Raukarna ligger tätt och varierar i höjd från någon meter upp till ca 10 meter. De yttersta raukarna står med sin fot under havsytan och bearbetas fortfarande av vågorna. Berggrundsplanet (pallen), som raukarna står på slutar utåt havet i en undervattensklint av ansevärd höjd. Strax utanför är vattendjupet 50-60 meter.

Längst söderut i området där raukbildningarna upphör utgörs underlaget för revkalken delvis av lagrad kalksten. Enstaka raukar når där 7-8 meter höjd, t ex Ugnen, en fristående rauk med en grotkliknande urholkning på den sydvästra sidan.

Tunguviken har utbildats på ett mindre område där undervattenspallen saknas. Norr därom skjuter pallan ut i en raukförande udde som kallas Tunghuvud. Sin mest imponerande utformning har raukområdet mellan Smojuviken och Digerhuvud. Inom detta parti är raukområdet vid Sotu det mest fascinerande bl a därigenom att alla raukarna når upp till den gamla klintens nivå och överytan bildar ett plan. Två raukliknande värn har anlagts mitt i området. Även uppe på krönet av strandvallarna ligger ett värn.

I nordöstra delen, där kusten har en öst-västlig riktning, finns endast smärre spridda raukar och raukpartier av högst 5-6 meters höjd, delvis utbildade av lagrad kalksten. Undervattenspallen når här maximalt 70 meter ut från stranden.

Kustskogen når i allmänhet inte närmare stranden än 100 meter utom vid Ugnen och i området öster om Nestikla. Den består av tall med enstaka enbuskar och är starkt präglad av sitt utsatta läge, s k krypskog. Skogen är mycket lättföryngrad och ev luckor fylls snabbt igen med tät plantskog. Även ute på de öppna strandvallarna förekommer rikligt med självföryngrade tallplanter.

Karaktärsväxt på klapperstensfälten är tulkört, som förekommer allmänt och som dessutom ratas av fåren. I övrigt förekommer mycket sparsamt enstaka torktåliga örter som gul fetknopp, backtimjan, liten blåklocka, gulmåra, snällglän och stinknäva samt olika gräs, t ex fårsvingel.

1976-05-03

11.121-277-74

Fågellivet domineras av ejderflockar som hela året ligger utanför undervattensspallen. Vintertid gästas området av stora alfågelflockar. Rostaka måsfåglar samt knölsvan brukar också kunna observeras.

Vid Helgumannen finns ett fiskeläge med ett tiotal byggnader. Det har vid fiskelägesinventeringen 1973 åsatts högsta värde från kulturhistorisk synpunkt.

1.1.3 Kommunikationer

Området kan nås med bil från allmänna vägen vid Lauterhorn eller från vägen mot Langhammars vid Bondans träsk. En icke underhållen väg av växlande kvalitet har under årens lopp bildats genom bilkörning på strandvallarna utmed kusten från Lauterhorn till Bondans träsk. Den delvis sönderkörda vägen har inbjudit till alternativa vägval, vilket resulterat i mycket fula spår i klapperstrandvallarna.

Ägaren till fastigheten Lauter 1:68 har sedan flera år stängt av vägen över sin fastighet för att möjliggöra fårbyte. Allmänheten har därför tvingats vända vilket orsakat slitage på strandvallarna, speciellt i reservatets södra del.

För att reglera de ständigt uppkommande körskadorna och åverkan på markägarnas fårstängsel samt att tillgodose allmänhetens önskemål om fri passage genom hela området och en bättre vägstandard, utan att inkräkta på fårhållningen, förordas en upprustning av vägen och anläggning av färister, mötesplatser och parkeringsplatser enligt 2.4.2.

1.1.4 Serviceanordningar

Sopbehållare
Parkeringsplatser
Informationsskyltar

1.1.5 Föreskrifter

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående in-
skränkning i markägares och annan sakägares rätt att för-
foga över fastighet inom reservatområdet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

-- bedriva täkt eller annan verksamhet vilken förändrar områdets topografi och landskapets allmänna karaktär, yt- eller dräneringsförhållanden såsom att gräva, spränga, muddra, borra, schakta, dika, dämna, dränera, utfylla, nyodla eller utföra annan mekanisk markbearbetning. Åkerbruk får dock ske på tidigare brukade ytor. Stängselstolpar får nedsättas

1976-05-03

11.121-277-74

- anordna upplag annat än för jord- eller skogsbrukets eller för fiskets behov
- anlägga vägar och stigar
- anlägga skjutbana
- anbringa tavla, plakat, affisch, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning -- nödvändiga fridlysnings-taylor undantagna
- skada levande eller döda träd och buskar eller annan växtlighet
- anordna eller upplåta mark för skjutövningar.

Utan länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att

- frandra mark- eller luftledning
- uppföra helt ny byggnad eller ändra befintlig byggnad eller anläggnings yttre utseende eller att eljest ändra byggnad eller anläggning för att tillgodose ett väsentligen annat ändamål än det vartill byggnaden eller anläggningen tidigare varit använd.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående mark- ägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att de åtgärder vidtages inom reservatet som framgår av till detta beslut fogad skötselplan.

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Föreskrifterna gällande allmänheten avser också markägare och innehavare av särskild rätt i den mån pågående markanvändning därigenom inte avsevärt försvåras.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att

- förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att exempelvis knäcka fossil ur raukar eller övrigt fast berg
- bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar
- göra upp eld annat än på därtill anvisade platser
- medföra ej kopplad hund med undantag för tiden 1/11-31/1
- framföra motordrivet fordon annat än på anvisade vägar
- parkera annat än på särskilt anvisade platser
- tälta eller uppställa hus- eller släpvagn
- anbringa tavla, plakat, affisch, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning.

1976-05-03

11.121-277-74

D. Bestämmelser enligt 8 § naturvårdslagen om vård och förvaltning

a) Syftet med vården och förvaltningen

Digerhuvud är både av stort vetenskapligt intresse och ett område av stort värde för det rörliga friluftslivet. Syftet med vården och förvaltningen är att för framtiden bevara områdets karaktär.

b) Skötselplan

Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om vården av reservatet genom att fastställa bifogade plan.

c) Utmärkning

Reservatet skall utmärkas i enlighet med av statens naturvårdsverk utfärdade anvisningar.

d) Förvaltare

Reservatet skall i naturvårdshänseende vårdas och förvaltas av skogsvårdsstyrelsen i samråd med markägarna.

e) Samråd

Förvaltaren skall vid områdets vård och förvaltning iakttaga föreskrivet samråd med naturvårdsverket, länsstyrelsen, skötselrådet m fl.

2 Dispositions- och skötselplan för mark och vatten

2.1 Syftet med reservatsbildningen är att säkerställa området samt att hindra den pågående förslitningen. Härvid skall särskilt beaktas de vetenskapliga naturvärdena, vilka främst består i att området utgör landets största rauk område och hyser en av Gotlands mäktigaste strandvallssystem, samt områdets stora värde för allmänhetens friluftsliv.

2.2 Allmän målsättning för mark- och vegetationsvård

Målsättningen är att bevara området öppet och oberuxet. Förutom återställning av körskador i klapperstensfälten är mark- och vegetationsvårdande åtgärder f n ej aktuella. På mycket lång sikt kan tallföryngringen på klapperstensfälten behöva reduceras.

2.3 Åtgärder av allmän karaktär

1976-05-03

11.121-277-74

2.3.1 Tillsyn

Under sommarsäsongen skall tillsyn utövas av ambulerande tillsynsman, om möjligt en gång per vecka. Tillsynsmannen skall övervaka att gällande reservatsföreskrifter respekteras. Ev skadegörelse på raukar eller strandvallar skall omedelbart rapporteras till förvaltaren som i varje enskilt fall, i samråd med länsstyrelsen och naturvårdsverket, beslutar om vilka åtgärder som skall vidtas. Tillsynsmannen skall dessutom kontrollera att renhållningsentreprenören fullgör sina åligganden samt vid behov utföra smärre reparationer på befinnliga anläggningar. Lättare städning av området ingår också i tillsynsmannens uppgifter.

2.3.2 Renhållning

Området skall städas en gång årligen före sommarsäsongen. Tömning av sopbehållare och eventuella latrinkärl skall ske en gång per vecka under tiden juni-augusti, samt en gång per månad under övriga delen av året enligt avtal med kommunal renhållningsentreprenör.

2.3.3 Väghållning

Se bilaga 2.

2.4 Detaljbeskrivning och detaljåtgärder

Hela naturreservatet är att betrakta som ett skötselområde vilket av ägarna brukas som fårbetesmark.

Till följd av oreglerad fordonstrafik har omfattande markskador uppstått.

- 2.4.1 Åtgärd Engångsåtgärd: De skadade klapperstensfälten återställes genom att klapperstensmaterialet planas ut och så långt möjligt återges sin ursprungliga skiktning, så att de av vittring och lavar mörkfärgade stenarna läggs överst.
Fyllning med material från annat håll får inte ske.

- 2.4.2 Målsättning: Se 1.1.3, 2.1 och 2.2

Åtgärd Engångsåtgärd: Väg, parkeringsplatser och eldstäder anläggs enligt bilaga 2.

- 3 Plan för anläggning, disposition och skötsel av anordningar för rekreation och friluftsliv

1976-05-03

11.121-277-74

- 3.1 Planen har upprättats på basis av för reservatet angivna syften och föreskrifter.
- 3.2 Friluftsanordningar
- 3.2.1 Sopkärl finns vid reservatsgränsen vid Lauterhorn. Om behov uppstår uppställs sopkärl även vid Bondans vid reservatgränsen samt vid parkeringsplatserna.
- 3.2.2 Parkeringsplatser och eldstäder anläggs enligt bilaga 2.
- 3.2.3 Toaletter i ett antal av 1-2 st placeras diskret i skogskanten i anslutning till den eller de mest frekventerade parkeringsplatsen/erna/.
- 3.3 Information
- Informationsskyltar med kartskiss och text finns uppsatta i vägan slutningen vid Lauterhorn samt vid vägen mitt för Helgomannens fiskeläge.

Litteratur

Munthe, H: Sveriges raukar jämte exempel på pseudoraukar. Naturskyddsutredning, 1921.

Munthe, Hede, Lundqvist: S.G.U. Ser Aa, No 180

Beskrivning till kartbladet Fårö, 1936

Raukinventering, Länsstyrelsen 1972.

Översiktsplan för Gotlandskusten, 1968.

Naturreservatet DIGERHUVUD

Förslag till genomfartsväg

Vägbyggnaden syftar till en förbättring av det uppkörda bilspår som numera finns utmed kusten mellan Lauterhorn och Bondans träsk. Sträckningen framgår av bifogad detaljkarta. Väglängd ca 6 600 meter. Vägsträckningens norra anslutning till nuvarande reservatsgräns kan i det fortsatta säkerställ- andearbetet ev komma att omprövas. Avsikten är att med minsta möjliga in- grepp i strandvallarna åstadkomma en diskret men funktionell genomfartsväg, dimensionerad för den personbils- och busstrafik som kan förväntas. Vägen skall vara dubbelriktad, men den naturliga körriktningen blir genom väg- visningens utformning Lauterhorn - Bondans träsk. Körbanebreddens kan där- för begränsas till 3,5 meter, under förutsättning att tillräckligt antal mötesplatser anordnas. Hastigheten begränsas till 30 km/tim.

Strandvallarnas goda bärighet gör att vägen kan läggas direkt på underla- get. Eftersom underlaget dessutom är självdränerande erfordras inga vägdiken.

Släntlutningen skall vara 1:3 och tvärfallet 3 %.

Efter sladdning pålägges ett 5 cm grusslittlager. Detta skall bestå av kross- grus eller välgraderat naturgrus med en kornstorlek av 0 - 35 mm. Vid be- hov påföres ytterligare grus.

Vägenslutningar utföres enl vägverkets anvisningar och i samråd med berörd vägmästare.

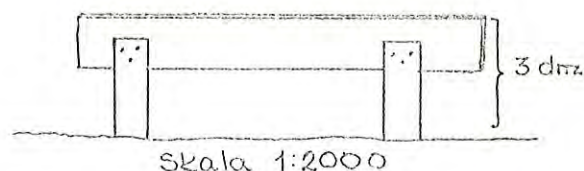
Mötesplatser anordnas på ett inbördes avstånd av ca 200 m och så att fri sikt erhålles mellan två närliggande mötesplatser. Mötesplatserna skall ha en längd av minst 15 meter samt 10 meters utspetsningar. Bredden skall vara 6,0 m inklusive körbanan. Av estetiska skäl markeras mötesplatserna med trästolpar i stället för M-skyltar på järnstolpar.

Parkeringsplatser anordnas i anslutning till speciellt sevärda raukpartier, t ex Ugnen, Sötu, Smörskalla, Tunguhuvud och Bondansviken. Utbyggnaden an- passas till det aktuella behovet och avses därför ske successivt efter sam- råd med markägarna. De första bör endast utgöras av något utvidgade mötes- platser med parkeringsangivelse avgränsade mot klapperstensfälten med lågt, max 3 dm högt staket. I den mån schaktningsarbeten är nödvändiga inskränks de till ett minimum. Lägna skall inpassas i terrängen så att ingrepp i strandvallar undviks.

Färilar (gallerbroar) av betong och järnräls skall kostnadsfritt erbjudas de markägare som utnyttjar området till fårbeta.

Eldstäder anläggs för att kanalisera den omfattande grillverksamheten så att skadegörelse genom sprickbildning och nedsvärtning av reukarna undviks.

Eldstäderna görs av klappersten så enkla som möjligt. Efter samråd med markägarna anläggs de i anslutning till parkeringsplatserna. Utbyggnaden anpassas efter det aktuella behovet och avses ske successivt. Om starka behov visar sig finnas, upplägges och underhålls vedförråd i anslutning till eldstäderna.

Ev staket i syfte att avgränsa parkeringsplatserna och därigenom förhindra trafik och parkering utanför dessa.

NATURRESERVATET DIGERHUVUD
ÖVERSIKTSKARTA SKALA 1:50000

